مسئوولیت متن و شکل بدوش نویسندۀ مضمون میباشد، عقیدۀ نویسنده لزوماً نظر افغان جرمن آنلاین نمی

پښتو ژباړه: رحمت آريا ۲۰۲۴/۰۴/۰۳

د افغانستان سياسي - تأريخي - جغرافيوي ژورنال
شپږم ټوک

۳۶۰ مه پرله پسي برخه

کابل
او د افغانستان سويل – ختيځ

ايديټ:
ډاکټر لودويګ آدمک

AKADEMISCHE DRUCK- u. VERLAGSANSTALT
GRAZ – AUSTRIA

1985

مُهمَند: يا: ماهمند: [1]: ۱۴ – ۳۴، ۵۴ – ۶۹: دا د جلال آباد يو سيند دی او له هغې درې څخه راپورته کېږي چې خپل نوم ئې ورڅخه اخيستی دی او د سپين غرۀ په داخلي لړيو کې موقعيت لري؛ دا سيند د نازيانو له درې او د پيش بولک د شينوارو له کلاګانو څخه تېرېږي او باسول ته نېږدې په دوه وو څانګو ويشل کېږي؛ لويه څانګه ئې په باسول کې د کابل سيند ته ورغورځي او کوچنۍ څانګه ئې د هزار ناو پر لور بهېږي او د هزارناو په کرنيزو ځمکو کې پای مومي. دا دره د خپلو انګورو د توليداتو له کبله شهرت لري. جنکينز د هغو کليو ليست په ۱۸۷۹ز کال کې ليکي چې دی ئې د مهمند درې د روډ د غاړې د کليو په نوم يادوي:

	د کليو نومونه	استوګن وګړي		د کليو نومونه	استوګن وګړي
۱	سياه چوب	دهګانان	۸	هزارناو	مهمند
۲	زاخيل	مهمند	۹	امبارخانه Ambar Khana	مهمند
۳	قلعۀ عنايت الله خان	مهمند	۱۰	د سرکاڼي ګردی (د ګرد آبي، مارسينګي لنډي Marsingai Landi او دِۀ زيارت په ګڼون)	مهمند
۳	ګولاهي Gulahi	مهمند	۱۱	ډَکه Dakka	مهمند

[1] - MOHMAND OR MAHMAN

افغان جرمن آنلاين په درنښت ټاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړيکه ټينګه کړئ maqalat@afghan-german.de
يادونه: دليکنې د ليکنيزي بڼې پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليږلو مخکې په ځير و لولئ

۵	پیش بولک	دهګانان	۱۲	لال پور د ساده او ملکانه په ګډون Sada and Malikana	مهمند
۶	قلعه جات شینواري	شینواریان	۱۳	کوچیان	کوچیان
۷	باسَوَل	مهمند			

یاد داشت: د مهمند روډ د کلیو په ډلې کې لاندني کلي هم ورزیاتېږي:

سه پای شینوار: یعنی چهل ګزي		Sipai Shinwaris, viz., Chalgazi		میدانک		ګردي	Girdai
بهرام خیل		بټان	Battan	داوني	Daonai	اسد خیل	
تنګی		مکراناس	Makranas	مارغه	Margha	لنډی	Landai
تریلي	Trelai	سُنذک	Sunduk	کوستال	Kostal	اچین	Achin
دسار کولبه	Dassar Kulba						
د سنګو خیل شینوارو لاندني کلي هم وربانديِ زیاتېږي				Sangukhel Shinwaris			
سروبي	Sarobai	لکار / لکړ شیخان		Lakkar Shaikhan		شولګر	Sholgar
کسوبه	Kasoba	چنار	Chenar	سیسوبي		Sisobi	

همدا شان د علي شیر خیل شینوارو یو کلی چې «دِهٔ سارک » [2] نومېږي په دې ډلې ورزیات کړئ. (مور کرافت، مک کریګر، جنکنېز)

مهمند: دا یوه سیمه ده چې د هزاره ګانو جغتو قبـیـلـه په کې استوګنه ده. په دې نوم یو بل ځای په ۲۵ ــ ۳۴، ۱۵ ــ ۷۱ «الف» کې موقعیت لري. (لودویګ آدمک)

* **مهمند**: ۱۶ ــ ۳۴، ۵۵ ــ ۶۹ «ن»: دا د ننګرهار په ولایت کې د «اشپان» [3] په سویل کې «پیشداري» [4] ته نـیـږدې یو کلی دی.

* **مهمند دره**: ۱۵ ــ ۳۴، ۵۲ ــ ۷۰ : مهمند دره د ننګرهار د ولایت یوه ولسوالي ده. دا ولسوالي ۲۸۱ کیلومتر مربع ده او د وګړو شمـېـر ئـې له ۱۳۲۸۰ تنو څخه تر ۱۵۴۵۰ تـنو پورې چې بزګري پرګني دي اټکل سوی دی. دا ولسوالي له شمال لوري له «ګوشته خواجه زمر» [5] او «لال پوري» [6] سره، له ختیځ لوري له پاکستان، له سویل لوري له «در بابا» [7] او «لوی شینوار» [8] او له لویدیځ لوري له «بټي کوټ» [9] سره کربنه لري. مهمند دره ۱۱ کلي لري چې ۶ کلي ئـې له ۵۰۰ تنو ډېـر استوګن وګړي لري. لنډ مهالي مجلې دا کلي په لاندې ډول لیست کړي دي:

---

[2]-Dehsarak
[3]-Ashpan
[4]-Pishdari
[5]-Goshta Khwaja Zemar
[6]-Lalpur,
[7]-Dar Baba
[8]-Loye Shinwar
[9]-Bati Kot

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکني د لیکنیزی بنې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په خیر و لولئ

باسول کلی	Basol Kalai	خرکاني	Khar Kanai	هزار ناو	Hazar Naw	کندو غازگی «کندو»	
Kando Ghazgai (Kando)		غازي گی کلی		Ghazgai Kalai		گردی غوث	Gerdi Ghaus
لنډی کلی	Landikalai	میله باسول	Mila Basol	ډکه علیا	Daka Ulya	ډکه سفلی	Daka Sufla
چکنور		Chaknur					

مور: موړ: [10]: دا د «پنج آو / پنج آب» یوه څانګه ده. دا یو تنګ مارپیچ تګاب دی چې دومره ډیر اهمیت نـهٔ لري. (محمد اکبر خان)

مورو: [11] : دا له غزني ۲۵ مایله لیرې د کابل د سړک پر غاړې یو کلی دی. (تورنتون)

مُشان: [12]: ــ ۳۴، ــ ۶۹: دا د کابل د ختیځ په ۵ مایلی کې د دې ځای او د خورد کابل تر منځ یو کلی دی. (میسن)

مشون: [13]: دا د دایکنډي یوه څانګه ده.

مُزنگ: وګورئ: مَزَنګ

موبت: [14]: دا د آجرستان د پولاده هزاره ګانو یوه څانګه ده.

مچي خیل : [15]: دا په خروار کې د غلزیو د ۶۰ کورونو یو کلی دی. (ګریسباخ)

مدکي: [16]: دا د «سلیمي» [17] او «اندوه» [18] تر منځ له «علي خیلو» تر غزني پورې د تللي سړک په اوږدو کې یو کوچنی کلی دی. (کریګ)

مغل خان: ۳۴، ــ ۷۰: دا د جلال آباد د شمال لویدیځ په ۱۰۶ مایلی کې د الینګار د سړک په اوږدو کې یو کلی دی چې د «ادوکي افغانانو؟» [19] ۳۰۰ کورونه لري. (لیچ)

مغل خیل: ۹ ــ ۳۴، ۳ ــ ۶۹ «ن»: دا د «تنګي واغجان» د شمال په ۲ مایلی کې د لوګر د سیند د کیڼې غاړې په اوږدو کې د ۷۰ کورونو یو کلی دی. (کلیفرډ، ایوان سمیت)

مغل خیل : ــ ۳۴، ــ ۶۹: دا د لوګر په درې کې د تنګي واغجان په سویل کې یو کلی دی. استوګن وګړي: آستانه زي غلزي؛ په ۱۸۸۰ ز کال کې د کلي د وګړو شمــېر ۵۰ کورنۍ وې. (کلیفرډ، ایوان سمیت)

10-MOR
11-MORU
12-MOSHAN
13-MOSHUN
14-MOSHUN
15-MUCHI KHEL
16-MUDKI
17-Sulimi
18-Andoa
19-Adoke Afghans (?) .

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکني د لیکنیزې بنې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په خیر و لولئ

* **مغل خیل**: ـ۴۴ ـ ۳۴، ۴۰ ـ ۶۹ «ن»: دا د کاپیسا په ولایت کې د تګاب د سویل په نېـږدې ۱۰ مایلۍ کې د تګاب د سیند د غاړې په اوږدو کې یو کلی دی.

مغل خیل افغاني: [20] : دا د جلال آباد د ولسوالي د سرخاب په علاقه دارۍ کې یو کلی دی. استوګن وګړي: غلزي. (جنکینز)

مغل کوټ: ۳ ـ ۳۴، ۲۰ ـ ۶۸ «ج»: دا د «خوات» [21] په دره کې یو کلی دی چې د غزني د شمال لویدیځ په نېـږدې ۴۴ مایلۍ کې واقع دی. دلته د یوهٔ غنډ د کمپ وهلو لپاره ځای سته چې کافي اوبـهٔ لري. (آی. بي. سي)

محمد افضل خان: ۳۸ ـ ۳۴، ۱۳ ـ ۶۹: دا د کابل په ولسوالي کې د «پای مینار» [22] د کوتل د شمال په ۲/۱ ـ ۳ مایلۍ کې چاریکارو ته د تللي سړک په اوږدو کې یو کلی دی. (آی. بي. سي)

محمد آغـه : ۱۳ ـ ۳۴، ۶ ـ ۶۹ : محمد آغه د لوګر د ولایت یو کلی او یوه ولسوالي ده. دا ولسوالي ۱۰۱۷ کیلومتر مربع مساحت لري او د وګړو شمـېـر ئـې چې بزګري پرګني دي تقریباً ۲۰۹۰۰ تـنه اټکل سوی دی. دا ولسوالي په سویل لویدیځ کې له پل علم، په لویدیځ کې له نرخ، په شمال کې له چارآسیاب او خاکِ جبار، له ختیځ لوري له ازرو او له سویل لوري له خوشي سره کربنه لري. محمد آغه ۷۳ کلي لري چې ۱۲ کلي ئـې له ۵۰۰ ډېـر استوګن وګړي لري. لنډ مهالي مجلې دا کلي په لاندې ډول لیست کړي دي:

قریـهٔ ګومران	Qarya -i- Gomran	قلعـهٔ انور	نیازي
دوران خیل	غونډۍ	شیر افغان	میرګي خیل Mirgai Khel
نظرخیل	حسین خیل	غلام حیدر خان	قلعـهٔ خان جان
قریـهٔ شیرازه	Qarya- i- Sheraza	کند والا Kand wala	قریـهٔ کبخ Qarya- i- Kabkh
کمال خیل	نظر خیل	قریـهٔ دِهٔ نو	باغِ سلطان
دیوالک	شکارتي خیل	Shakarti Khel	سرخ آباد Surkhabad
قلعـهٔ شیخک	وزیرستان	قومِ هزاره	هزاره
بنادي خان	وغ جان Weghjan	زرغون بنارِ علي خیل	قلعـهٔ دلیل
قلعـهٔ شاهي	قلعـهٔ دولت	محمد آغه	میرزا خیل
قطب خیل	قلعـهٔ جرنیل	قندهاري	خواجه داخل Khwaja Dakhel
ګوته ګي Gotagi	ګلي خیل	خادو خیل Khadokhel	کشني Keshni
شاغاسي	غزني خیل	قلعـهٔ وزیر	سلام خیل
سیاه کوه	مغل خیل	شکار قلا	زید آباد
دشتک	قریـهٔ عینک	آب پران	احمد زي
سید میرِ قلعـهٔ احمد زی	سنګر خیل ګران	Sangar Khel Geran	تاج خان
بهادر خیل	سفید سنګ	آب بازک	تري ګوټ Tari Gut
سیاه بیني	قلعـهٔ ناظر	قریـهٔ قولي	لنګر

20-MUGHAL KHEL -I- AFGHANI
21 -Khawat valley
22 -Paiminar Kotal

غل دره	Ghal Dara	کاریز	سرخ آب	درهٔ سرخ آب
قلعهٔ کهنه سرخاب		رحیم آباد	قناتِ ملک	شیر افغان
بیني شیر افغان				
(لودویگ آدمک)				

محمد آغه په ۱۹۱۴ز کال کې په لاندې ډول شرحه سوې ده:

دا د لوګر د درې په شمالي برخې کې او د لوګر د سیند د کیڼې غاړې په اوږدو کې یو کلی دی. محمد آغه د تنګي واغ جان د شمال په ۸ مایلۍ کې او د کابل د سویل په ۲۳ مایلۍ کې موقعیت لري. دا کلي درې جلا برخې لري چې په ۱۸۸۰ز کال کې د استوګنو وګړو شمېـر ئې چې تاجیکان دي ۲۰۰ کورنۍ وو. د محمد آغي د ګاونډ ځمکې زښتي ډېـرې کرل سوي دي او ویل کـېـږي چې د محمد آغي مڼې په ټول افغانستان کې ډېـرې اعلی مڼې دي. (ایوان سمیټ، آی. بي. سي)

* **محمدک** : [23] : ۹ – ۳۳، ۲۵ – ۶۷ «ن»: دا د غزني په ولایت کې د ناور د دښتي په سویل لویدیځ کې د ارغنداب د یوې ښاخنګې د غاړې په اوږدو کې یو کلی دی.

* **محمد علی**: ۴۳ – ۳۲، ۱۸ – ۶۸ «ن»: دا د غزني په ولایت کې د جاني خیلو او خوشامند تر منځ نیمايي لارې کې یو کلی دی.

محمد علي خان: ـ۳۴، ـ ۶۹: دا د کابل په ولسوالي کې یو کوچنی په دیوالونو کې محصور کلی دی چې له بالا حصار څخه ۲/۱ – ۱ مایل لیرې د کابل – چار آسیا د سړک په ختیځې خوا کې واقع دی. دا کلی د ۱۸۷۹ز کال د دسمبر د میاشتي په دیارلسمي نیټي د برتانویانو له پلوه وسوځول سو. (آی. بي. سي)

* **محمد امین**: ۴۲ – ۳۲، ۲۲ – ۶۸ «ن»: دا د غزني په ولایت کې د جاني خیلو په سویل لویدیځ کې د خوشامند د ختیځ په نېـږدې ۸ مایلۍ کې یو کلی دی.

* **محمد دین کلی**: ۴۶ – ۳۲، ۴۷ – ۶۸ «ن»: دا د غزني د ولایت په سویل کې د «مریاني» [24] د شمال په نېـږدې ۵ مایلۍ کې یو کلی دی.

* **محمد دوست**: ۵۰ – ۳۲، ۲۹ – ۶۸ «ن»: دا د غزني په ولایت کې د خیر کوټ د سویل ختیځ په څو مایلۍ کې یو کلی دی.

* **محمد حسن**: ۴۸ – ۳۲، ۲۸ – ۶۸ «ن»: دا د غزني په ولایت کې د خیرکوټ په سویل او د جاني خیلو په شمال ختیځ کې یو کلی دی.

محمد حسین: ـ ۳۴، ـ ۷۰: دا له جلال آباده ۱۵ مایله لیرې د جلال آباد په ولسوالي کې یوه کلا ده.

---

[23]-MUHAMMADAK

[24]-Maryani

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکني د لیکنیزې بني پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له راليږلو مخکي په ځیر و لولئ

محمد عراقي: (محمود راقي) : [25] : ۰ – ۳۵، ۲۱ – ۶۹: دا د چاريکارو په ولسوالي کې د «اشترگيران» [26] په سويل ختيځ کې يو ښارګوټی دی چې د «کاريز» [27] په سويل يا سويل ختيځ کې واقع دی، او د «خـَـمِ زردګر» [28] په سويل يا سويل ختيځ کې يو بل لوی ښارګوټی دی. ويل سوي چې محمد عراقي له دغو کليو څخه جوړ سوی دی:

محمد عمر خيل		ملک جي، بابا علي		سيد خان		مراد خواجه
قاضي خيل	Kalacha	کلاچه	Badi	بادي	Kalotar	کالوتار
شهبازخيل		پردل خان	Soghal	سوغال	Sayyidani	سيداني
خدايار خيل		سيف الدين خيل	Jamchi	جم چي		شيرخان
علي خيل		ملا خيل		ولي خيل		ملا فقير خيل
ملک احمد خان	Hashur Khel	عاشور خيل		علي خيل «۲»		ملا عزت خيل
خمِ روباه	Kazah	کزه		ساربان		غني خيل
				رحمن خيل	Kham -i- Robah	

ټولټال د صافيانو ۲۰۰۰ کورونه. تر کلي گرد چاپيره د ميوو وني راتاو دی. (شهزاده تيموس)

محمد کريم خان: دا يوه کلا ده چې د چاردهي په «دِهٔ مراد خان» [29] کې شامله ده. دا کلا ۴ برجونه او د دروازې پر سر يوه لوی کور لري چې مخه ئـي سيند ته ده. استوگن وگړي: تاجيکان. ټولټال ۱۵ کورونه دي. (آی. بي. سي)

محمد خان کلی: [30]: ۴۲ – ۳۲، ۵۹ – ۶۸ «ن»: دا د پکتيا په ولايت کې په «زاور الگد» [31] کې يو کلی دی ، په دې نوم يوبل ځای د غزني په ولايت کې د «مرجانه» او وازې خوا تر منځ په ۱۰ – ۳۲، ۱۸ – ۶۸ «ن» کې موقعيت لري.

* **محمد خيل:** ۱۹ – ۳۲، ۵۱ – ۶۷ «ن»: دا د غزني په ولايت کې د آبِ ِ ايستاده په سويل او د ناوې په لويديځ کې يو کلی دی.

محمد خواجه: دا د هزاره گانو يوه اساسي ښانگه ده. په دې نوم يو کلی د پروان په ولايت کې په گلبهار کې په ۶ – ۳۵، ۱۶ – ۶۹ «ج» کې موقعيت لري. (لودويگ آدمک)

محمد کچاه: وگوری: زرسنگ: [32] :

محمد صادق خان: ـ ۳۴، ـ ۷۰: دا د جلال آباد د ولسوالي د کامې په علاقه دارۍ کې يو کلی دی. استوگن وگړي: «هندکي» [33] او تاجيکان. (جنکينز)

25-MUHAMMAD I RAK I Or MAHMUD RAQI
26-Ushtargiran
27-Karezi
28-Kham -i- Zardgar

29 -Deh -i -Murad Khan
30 -MUHAMMAD KHAN KALAI
31 -Zawar Lgad
32 -MUHAMMAD KICHAH See ZARSANG
33 -Hindkis

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړيکه ټينگه کړئ maqalat@afghan-german.de
يادونه: دليکنې د ليکنيزې بنې پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليږلو مخکې په ځير و لولئ

محمد شاه خان: ـ ۳۴، ـ ۷۰: دا د جلال آباد په ولسوالي کي یو کلی دی چي د گندمک د لویدیځ په ۱۳ مایلی کي موقعیت لري؛ دا کلی د سرخاب د سیند په کینه غاړه کي واقع او د غلزیو په سیمي کي د حصارک د کلیو له ډلي څخه یو کلی جوړوي. استوګن وګړی: جبارخیل غلزي. (آی. بي. سي) په دې نوم یو کوتـل د جبل السراج په شمال کي په ۱۸ – ۳۵، ۷ – ۶۹ «ج» کي موقعیت لري. (لودویگ آدمک)

مـحمد شاه خان: ۲۹ – ۳۴، ۱۵ – ۶۹: دا د کابل په ولسوالي کي د لوګر د سیند د کیڼي غاړې په اوږدو کي د بیني حصار او د بګرامیو تر منځ یو کوچنی کلی دی. استوګن وګړي: تاجیکان. (آی. بي. سي)

محمد عمر: ـ ۳۴، ـ ۶۹: دا د کابل د چاردهي په درې کي د ریشخورو د کلاګانو په منځ کي یوه کلا ده. (آی. بي. سي)

محمد عثمان خان: دا د چاردهي په درې کي د دِهْ مزګ د لویدیځ په ۱ مایلی کي د غزني د سړک په اوږدو کي یو کوچنی کلی دی. استوګن وګړی: قزلباشان. (آی. بي. سي)

مور مرګ : [34]: دا د بهسودو په سیمي کي یو ځای دی. (میتلند)

* **معین کلی**: [35]: ۵۶ – ۳۲، ۲۳ – ۶۹ «ن»: دا د پکتیا په ولایت کي د اورګون په ختیځ کي او د «ګیان» [36] په سویل کي یو کلی دی.

مقدم :دا د دایزنګیانو د «ینغور» [37] د قبـیلي یوه فرعي څانګه ده.

مُـکشـرَق: [38]: ۳۰ – ۳۳، ۲۵ – ۶۸: دا د غزني د ولایت د سویل په ۴ مایلی کي کندهار ته د تللي سړک په اوږدو کي یو کلی دی. (تورنتون)

مقبل : [39]: یا: مخبل: ۵۰ – ۳۳، ۵۶ – ۶۹: دا کورم د سیند په ښي غاړه کي د کورم له کلا څخه نـېـږدې ۱۷ مایله لیرې یوه دره ده. دا دره په شمال لویدیځ لور کي مخ پر سیند ځغیدلي ده. د غرونو یوه لړۍ دا دره په لویدیځ کي د ځمکنیو له درې څخه جلا کوي. په دې درې دغه کلي کي دي:

۱	متور		Matwar
۲	حسن خیل		
۳	وورَکی	وړکی؟	Woraki

34 -MURMARG
35 -MUIN KALAI
36 -Giyan
37 -Yanghur
38- MUKASHRAK : ددې نوم مخې ته ئـې په عربي الفبا (کشمرق) لیکلي دي. - ژ
39 -MUKHBIL Or MAKHBIL

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکني د لیکنیزې بڼي پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکي په خیر و لولئ

لاندي د دې درې په هکله د بریډمن کین د کشف د راپور یوه برخه وړاندې کېږي چې د ۱۸۷۹ز کال د جون د میاشتې په نهمه نیټه ئې لیکلی دی:

زموږ په ډلې کې تورن جنرال رابرټ سي. بي. وي. سي او نور اړوند مأمورین ول چې د بنګال د دولسم سپارۀ ځواک د ۲۰۰ سپرو په محافظتې ملتیا وخوځېده.

دا دره، د کورم د سیند له ښی غاړې څخه، د کورم له کلا څخه څه دباندې ۱۷ مایله پورته، مخ پر سویل ختیځ لور ت غځېدلې ده. دلته له سیند څخه پورې غاړه اوښتل په آسانی سره کیدای سي، د سیند د اوبو ژوروالی له ۲/۱ – ۲ فیټو ډېر نـۀ دی، د سیند بستر له ټینګو جغلو څخه جوړ سوی دی. له درندو بارانونو وروسته د سیند د اوبو سطحه لوړېږي او د اوبو د بهیدلو چټک ځواک (چې تل توند بهیر دی) له سیند څخه پورې غاړې اوښتل خطرناک کوي.

لومړی مایل: لاره له سیند څخه په لویدیځ کې د غرونو په بېخ کې پورته تللې ده، له درې څخه تـېرېـږي او په یوې نالي چې تقریباً ۲۰۰ یارده ارتوالی لري ورکوزېږي؛ غاړې ئې زښتې ډېـرې ستوغې دي او لوړوالی ئـې نېـږدې ۳۰ فیټه دی.

که یوه ډله د دې نالي په اوږدو کې په خوځښت کې وي له لاندې څخه ئـې څوک نـۀ سي لیدلای. د نالي وتون یا مفر په دقیق ډول نـۀ دی تعریف سوی؛ د متور د کلي په سویل کې ځمکه ځکه کنډو کنډو ده چې دا خاوره طبیعتاً نرمه ده او د بارانونو د اوبو توندو بهیرونو په کې د نهرونو په شان اوږدې اوږدې چاودې ئـې جوړې کړې دي چې اوس وچې دي.

له کلي سره جوخت او له کلي ور هاخوا دا دره د نېـږدې ۱۵۰۰ یاردو په اندازې ارتوالی لري؛ د نالي په لویدیځ کې ۱۰۰۰ یارده لیرې د مسلطو مهمیزونو له ستوغو ډېو څخه، ځمکه په تدریج سره د درې مرکز ته لویدلې ده؛ د ځمکې سطحه په لنډکیو زېـږو بوټو پوښل سوې ده او په خپله ځمکه کولای سي یو دفاعي پوښښ ورکړي؛ لویدیځ لور ته ځمکه همدا ځانګړتیا لري خو ارتوالی ئـې یوازې ۳۰۰ یارده دی. توپچي او پلی ځواک په هر ډول جوړښت کې چې وي کولای سي له خپلو توپونو سره د نالي په منځ کې چې د لارې د تګ ځای دی وخوځېـږي.

دوهم مایل: د نالي د بستر مرکز اوږدو او کوچنیو بوټو پوښلی دی. له پاسه ئـې نرمه شیب لرونکې ځمکه ده او اوس ۵۰۰ یارډو ته تنګه کـېـږي چې د راج یا خاس په بوټو او نورو بوټو چې لوړوالی ئـې ان تر ۱۰ فیټو پورې رسېـږي پوښل سوې او د سترګو د منظر مخه نیسي؛ د ځمکې سطحه تر دې ځایه بیا هم نرمه ده او بوټې دومره ډېـر پریر نـۀ دي چې د وسله وال ځواک د هرې ځانګې د تګ خنډ وګرځي.

اوس نو په کیڼ لاس کې د نالي پر ژۍ باندې غرونه مسلط کـېـږي.

دریم مایل: د نالي ارتوالی متدرجاً لږ کـېـږي؛ له نالي څخه یوه تنګه اوږده ژوره دره مخ پر سویل ختیځ لوري غځېدلې ده او اړخونه ئـې په بوټو پوښلي دي.

څلورم او پینځم مایل: دلته ناله اوس په دوه وو ښاخونو جلا کـېـږي، لویه ځانګه ئـې د موسی خیلو پر مخ غځېدلې ده او تـنګه ځانګه ئـې د مخبل نوم خپلوي. په کین لاس کې غرونه مستقیماً د سیند خوا ته ډېډه غورځوي؛ په ښي لاس کې تر یوۀ واټن پورې په شا کـېـږي؛ دا بلافاصله فضا ډېـره کنډو کنډو ده او په بوټو پوښلې ده.

شپږم مایل: له نالي پورته ښي لاس ته د کرنیزې ځمکې یوه همواره برخه پرته ده چې له نالي څخه نـۀ ښکاري او لږ وړاندې ئـې د حسن خیلو کلی دی؛ له دې کلي ور هاخوا ځمکه کنډو کنډو ده.

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په ځیر و لولئ

اووم مایل: له اساسي نالي ښخه یوه کړلیجنه او ډېـره تـنګه دره مخ پر ختیځ تللي ده؛ د دې درې غاړې ۲۰ فیټه لوړې دي بستر ئـي د نرمو شګو دی او یوه ډېـره ښه لاره جوړوي، دا لاره د «وړَکي» [40] بې وزلې کلي ته تللي ده. د دې درې موقعیت په سویل ختیځ لور کې یو ښـهٔ منظر په سترګو کوي. د دې ځای اوبـهٔ ډېـرې خرابې دي او لږ هم دي؛ د ځمکي یوه لویه ټوټه کرل سوې او د خپل حاصل د رسیدلو وخت ته سترګې په لار ده.

د بیرته ستنیدلو لار: دا لاره قسماً په لوړې سطحې راغلې چې د حسن خیلو د سمسور او مخ په ودې کلي له منځه تـېـرېـږي؛ دا ځای د یادولو وړ کومه ځانګړتیا نـهٔ لري.

پایله: د مخبل د درې له دې برخه ښخه تـېـریدل د وسله وال ځواک د هرې برخې لپاره آسانه او خوندي دی خو شرط دا دی چې د مارش په لیکه کې تل له احتیاط ښخه کار واخیستل سي. د سپارهٔ ځواک سپارهٔ د دې سیمې په هر لور کې په تراټ تګ راتګ کولای سي. د کورم له سیند ښخه د وړکي تر کلي پورې اټکلي واټن ۷ مایله دی.

د پورتنی شرحې په هکله په کورم کې د ځانګړې مأموریت افسر ښاغلی جې. اس. دانالد وایي:

«دا " د مخبل دره" باید د «ځیګر» [41] دره وي چې دا کلي په کې موقعیت لري. د مخبل د قبـیـلې هغه ښانګې چې په اساسي درو کې استوګني دي «غوزغري» [42] او «ځیګر» دي. د اوسنیو سرحدي نښو له ایښودلو وروسته غوزغري د سرحد په برتانوي قلمرو کې راغلي دي.»

د مخبل قبـیـله په لاندنیو ښانګو ویشل سوې ده:

۱	موسی خیل	۴	بوبکي	Bobaki
۲	حسن خیل	۵	سلتک	Sultak
۳	احمدخیل			

د یادولو وړ ده چې د احمد خیلو او بوبکي ښانګې په غورغري کې میشتې دي او پاتې نور ئـي د افغاني حاکمیت اتباع دي. (کین، دانالد)

* **مختار:** ۵۳ – ۳۲، ۳۴ – ۶۸ «ن»: دا د غزني په ولایت کې د خیرکوټ په شمال ختیځ کې او د یحیی خیلو په سویل لویدیځ کې یو کلی دی.

مُـقُــر : [43]: ۵۲ – ۳۲، ۴۷ – ۶۷ : مقر د غزني د ولایت یوه ولسوالي ده چې ۸۱۵ کیلومتر مربع مساحت لري او د وګړو شمـېـر ئـي چې بزګرې پرګني دي له ۹۰۸۷ تر ۲۱۳۴۰ تـنـو پورې اټکل سوی دی. دا ولسوالي له لویدیځ لورې له جاغورې، له سویل لویدیځ لورې له ګیلان، له سویل ختیځ لورې له «کیله» [44]، له ختیځ لورې له «آب بند» [45] او

[40]-Woraki
[41] -Zegar valley
[42] -Ghozghari
[43] -Ghozghari
[44] -Kila
[45] -Ab Band

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکني د لیکنیزې بنې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په خیر و لولـئ

له شمال لوري له قره باغ سره کرښه لري. مقر ۸۰ کلي لري چې ۱۴ کلي ئې له ۵۰۰ تنو ډېــر استوگن وگړي لري. لنډ مهالي مجلې دا کلي په لاندې ډول لیست کړي دي:

رابوخیل Rabo Khel	آخوند خیل	قلعۀ آبُل Qala- i -Abul	اختر خیل
افضل خیل	اناخیل Ana Khel	بازید خیل Bazid Khel	بوزک Buzak
بهاء الدین	طائف خیل Tayef Khel	تنگی	جاني خیل
جوجهه «هجم جاجه»	Jojha (Hajum Jaja)	چاردِه	چمبر محمود Chambar -i- Mahmud
چمبرِ ملا سلطان «چمبر سید خان»	چمبرِ ملا تور	چوري خیل Chori Khel	قلعۀ خدای نظر خان
حمیدخیل	قلعۀ خدادای گدا خیل	Qala -i- Khudada -i –Gada Khel	دیوالک
قلعۀ رحماني	سرچشمه	قلعۀ توخي	ستار گداخیل
Setar -i-Gada Khel	قریۀ باز محمد	ننگۀ دولانه سنگر «ننگۀ دولاند»	Nanga -i- Dolana Sangar (Nanga -i- Doland)
سلیمان زي	سمند یا رحمن «قلعۀ رحمن»	شالي خیل Shali Khel	سه گنیلي Seh Ganili
سیدوخیل	سه گچه Seh Gacha	شاه علم خیل	شاه محمدخیل لرگه
Shah Moh'd Khel Larga	شب نم Shabnam	شامک خیل Shamak Khel	قریۀ عبدالمجید
قلعۀ عزت	علم خیلِ محمد خیل	Alam Khel -i -Moh'd Khel	اصغرخیلِ بالا
ریدل خیل Ridel Khel	عیسی خیل	منه خیل Mana Khel	آتي خیلِ گدا خیل
Ati Khel -i- Gada -Khel	بهراه خان خیل	Bahrah Khan Khel	قلعۀ عباس
شاموخیلِ چمبر زمان	قلعۀ نامدار	قندهاري	قلعۀ قمرالدین
قریۀ گله Qarya -i - Gala	گل خیلِ بالا	گل خیلِ پائین	قلعۀ گدام
گدو خیل Gado Khel	شبنم لرغه Shabnam Largha	لالم Lalam	قریۀ منک Qarya -i- Manak
احمدخیل	چمبرِ محمدگل	چمبر مدو Chambar- i - Mado	مُقَرَب خیلِ لرگه
ملنگ خیل «مانه خیل»	ماله خیل Mala Khel	مؤمن خیل	قلعۀ موسی جان
میرزا خیل	نظرخیل	قلعۀ نو خوني	Qarya -i -Nau Khuni
نو روزي	چمبرِ هاشم	هلال خیل	قلعۀ یار بیگ
اصغرخیلِ شمالي «اصغر خیل پائین»		خانه در ها	Khana Dar -ha
نو آباد	قریۀ دوغه	Qarya -i -Dogha	چگه Chaga
احمد خیل	بابو قلا	خود زي Khudzai	دولانت Dolant
ملا خیل	لالان Lalan		
(لودویگ آدمک)			

مقر په ۱۹۱۴ز کال کې په لاندې ډول شرحه سوی دی:

«ملوی وایي چې د مقر سیمه د دغو ځایونو تر منځ واقع ده: په شمال کې د «جاغور هزاره گان» [46] او لر ختیځ خوا ته «اوبه» [47]، سویل لور ته د قلعۀ مرتضی خان او «گاري» [48] حد دی، لویدیځ ته ئې «شینکی» [49] او «آو غوجان» [50] او

46 -Jaghur Hazaras
47 -Obah
48 -Gari
49 -Shinkai
50 -Ao Ghojan

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینگه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بنې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په ځیر و لولئ

ختیځ ته ئـي «بادام کچه» [51] او د سهیل خان غلزي سیمه پرته ده. په خپله مقر او بلافاصله ګاونډ کي ئـي د سلیمان خیل غلزیو علي خیل او خودزي ځانګي استوګني دي. د مقر کلني مالیات ۴۰۰۰۰ روپی دي او مقر له ۴۰۰۰ تر ۵۰۰۰ پوري کورونه لري.» د مقر د مرکزي ټکي لوړوالی تقریباً ۶۵۰۰ فیټه دی. په خپله مقر ۶۵۶۱ فیټه، د مقر په شمال کي د کاریز اوبـۀ ۶۹۸۶ فیټه او په سویلي حد کي ئـي مرتضی ۶۳۶۹ فیټه لوړوالی لري. «په ۱۸۹۵ز کال کي» د مقر حاکم منصور خان نومیدۀ.

د دې سیمي مرکز مقر نومېـږي؛ ویل کـېـږي چي په مقر کي واښـۀ او علوفه باب پریمانه دي. دلته عمدتاً غنم او وربشي کرل کـېـږي؛ ویل سوي چي دلته وزې، پسونه، غواګاني او نور په غټ شمـېـر کي ساتل کـېـږي؛ خو په ۱۸۸۰ز کال کي د دې سیمي ټول کلي متروک سول او زموږ د سرتـېـرو لپاره نـۀ خوراک توکي او نـۀ هم کورني څاروي ترلاسه کیدل. د افغان د لومړۍ جګړې او د ۱۸۷۹- ۱۸۸۰ز کال د افغان د دوهمي جګړې په لړ کي یعني د دواړو جګړو په لړ کي د برتانیي د وسله وال ځواک عرابه لرونکي وسایط د کابل – کندهار په عمومي سړک د مقر له مرکز څخه په تـېـریدلو چي د تر نک د دري غاړه ئـي نیولي وه راتـېـر سول. ویل سوي چي مقر کي ډېـره کرهنه سوې ده؛ خو د مقر ظاهري بڼه ځکه ډېـر راښکون یا جذابیت نـۀ لري چي دلته د ونو قلت دی. (ملوی، آی. بي.سي) همدا شان وګورئ: «تره کي»

مقر: ۵۲ – ۳۲، ۴۷ – ۶۷ «ن»: لوړوالی: ۶۵۶۱ فیټه: دا د مقر په ولسوالي کي عمده ځای دی چي له غزني څخه ۶۴ مایله او له قلات غلزایي څخه ۷۰ مایله لیرې او د ترنک د سیند په ښۍ غاړې کي موقعیت لري. له دې ځایه واښـۀ او علوفه باب په پریمانه اندازه ترلاسه کیدای سي او همدا شان هر ډول غلات، وزې، پسونه او غواګاني په کي ډېـر او تر لاسه کیدونکي دي او سیند ئـي د کبانو په لرلو شهرت لري. د مقر د لویدیځ په ۱۰ یا ۱۲ مایلۍ کي شینکی موقعیت لري ؛ همدلته امیر عبدالرحمن خان یو کوچنی ګارنیزیون جوړ کي چي د سپارۀ ځواک له یوې رسالي، د پلي ځواک ۲ یا ۳ غندونو، ۴ غرنیو توپونو او ۴۰۰ خاصه دارانو څخه جوړ ځواک دی.

کلي ته نـېـږدې یوه ډېـره لوړه ډبره ولاړه ده او په بیخ کي ئـي د اوبو یو ډنډ دی؛ دا ډنډ د ۶ او ۷ چینو په اوبو ډک کـېـږي چي د ترنک د سیند سرچیني دي. د همدې ډنډ پر غاړې د وني او د (درخت زبان ګنجشک – ما ژباړونکي ورته په پښتو کي نوم ونـۀ موند دا نوم مي د فارسي – ایراني له قاموس څخه واخیست: Ash tree) یو ګڼ ځنګل دی، د همدغو ونو تر سیوري لاندې یو زیارت دی چي د «شیخ محمد راواني» [52] زیارت نومېـږي، نوموړی د همدې سیمي یو مشهور روحاني شخصیت وو چي څو پیړۍ وړاندې وفات سوی دی. (الفنستن، بـېـلو، براد فوټ، آی. بي. سي)

ملاګوري: [53]: د دې قبـیـلي څو کورنۍ له سنګو خیلو شینوارو سره اوسېـږي. وګورئ: «شینوار». د ملاګوریو په هکله یوه شرحه د شمال لویدیځ سرحد په ګزیټر کي ورکړل سوې ده.

مُـلیم پور: [54]: دا د جلال آباد د ولسوالي د سرخاب په علاقه داری کي یو کلی دی. استوګن وګړي: غلزي. (دا ځای د قلعـۀ خالقداد) په نوم شهرت لري. (جنکینز)

---

[51] -Badam Kecha
[52]- Shaikh Muhammad Rawani
[53] -MULAGORI
[54] -MULAIMPUR

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکني د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکي په ځیر و لولئ

ملک آباد: دا د لوګر په ولسوالي کې د کابل د سویل په ۴۵ مایلی کې یو کلی دی. له همدې ځایه یو سړک د خروار ولسوالي ته تللی دی. (اوترام)

مُـلکي: [55]: دا د پولادا هزاره ګانو یوه څانګه ده.

مُلک یوب: [56]: د ناصر پوونده ۳۰۰۰ درې زره کورنۍ د ملک یوب په غرونو کې ژوند کوي؛ دا هغه خبره ده چې یو شمېـر پوونده مشرانو جنرال چمبرلین ته کړې وه. دا غرونه د کومې بلې سرچینې له پلوه نـهٔ دي یاد سوي.

ملا عباس کلا: ـ ۳۴، ـ ۶۸: دا د شیبر په درې کې د شیـبر د کوتل د لویدیځ په نېـږدې ۲/۱ – ۴ مایلی کې یو کوچنی په استحکامي دیوالونو کې محصور یو کوچنی کلی دی. له همدې ټکي څخه یو سړک چې د شیـبر – بامیان له عمومي سړک څخه راجلا سوی د «بیرګه لیچ درې» [57] او د «جلمیش کوتل» [58] ته ورغلی دی. (آی. بي. سي)

نور بیا

* ملا آغه جان: دا د غزني په ولایت کې...

یادونه: قدرمنو لوستونکو! تاسو تر دغه لینک لاندی د بناغلی آریا صاحب په آرشیف کی د لمړی ټوک، دوېم ټوک، درېم ټوک، څلورم ټوک، او د پنځم ټو: ټولي برخي لوستی شئ.

[55] -MULKI
[56] -MULKYUB
[57] -Birgalich Dara
[58]-Jalmish Kotal

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکني د لیکنیزې بڼي پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکي په ځیر و لولئ